

DETALJ KATEDRALE U ŠIBENIKU

na nov humanistički način projektira dvor u Urbinu, koji je postao jedno od žarišta ranorenesansne kulture. Slikar *J. Čulinović (Giorgio Schiavone)*, sljedbenik Scuaracionea u Padovi (1456–60), ostvario je najveći dio svojega opusa u Italiji, premda se vratio i proveo još 40 godina u Dalmaciji, gdje mu se pripisuje samo jedno djelo. *I. Duknović (Giovanni Dalmata)*, kipar izrazite individualnosti, klesao je mramorne papinske i kardinalske grobnice u Rimu, a sa skupinom dalm. i primorskih majstora zaslužan je za širenje renesanse u Ugarskoj na dvoru kralja Matijaša Korvina; na putovanjima je ostavio nekoliko vrijednih djela u zavičaju: kipove Sv. Ivana (1494) i Sv. Tome (1516) u kapeli Bl. Ivana i reljefni portret humanista M. Sabellica u Trogiru i dr. U visokorenesansna i maniristička strujanja tal. umjetnosti XVI. st. kreativno su se uključili i slikar *A. Medulić (Andrea*

Schiavone), te glasoviti minijaturist *J. Klović (Giulio Clovio Croata)*. Osim što su se uklapali u stvaralačke struje i zadovoljavali mjerila renesansne umjetnosti Italije, neki su hrv. umjetnici bili pozivani iz Dalmacije u Italiju, gdje su imali veći ugled od domaćih autora. Tako je Juraj Dalmatinac pozvan sred. XV. st. da projektira i izvede tri najvažnija spomenika XV. st. u Anconi — Trgovačku ložu, portale Sv. Franje i Sv. Augustina; nakon toga će Nikola Firentinac i Aleši graditi pročelje crkve na Tremitima, a sred. XVI. st. grade Frano iz Šibenika i Ivan Korčulanin zbornu crkvu u Mola di Bari. Neki su pak dalmatinski renesansni spomenici utjecali na južnotalijanske; tako je npr. kapela Navještenja u Materi (1530) građena po uzoru na trogirsku kapelu. Općenito se može reći da je u doba renesanse južnotal. obala Jadrana zaostajala u odnosu na dalmatinsku, a osobito dubrovačku regiju. Od stilskega je razvoja još važnija činjenica da se na hrv. jadranskoj obali i otocima razvija homogena i povezana renesansna kultura koja obuhvaća sva područja života i stvaralaštva: književnost i kazalište, glazbu i parkovnu kulturu, graditeljstvo, kiparstvo, slikarstvo, zlatarstvo, minijaturu. Najcjelovitija su ostvarenja toga doba gradovi, odn. urbani ambijenti stvoreni ili preoblikovani u renesansnome duhu, kao što su gradske zidine s valjkastim kulama (najprezentativnije u Korčuli i Dubrovniku); planirani Novi Pag (1443) u strogo pravocrtnu rasteru sa središnjim trgom na kojemu su okupljena zdanja društvenoga sadržaja (zborna crkva, kneževa i biskupska palača); trgovi na kojima su gradske vijećnice s trijemovima (Šibenik, Korčula, Hvar); trg u Svetome Vinčentu u Istri što ga omeđuje renesansni utvrđeni dvor Grimani, trolisna fasada župne crkve i niz renesansnih kuća s gradskom ložom na kraju, te porušenom cisternom posred trga; klaustri samostana (franjevački u Stonu, dominikanski u Dubrovniku i dr.); zvonici — od jednostavnoga porečkoga ili osorskoga do kićenoga korčulanskoga (M. Andrijić, 1480) te najizvornijega od svih, trogirskoga zvonika, dovršena u zrelim renesansnim oblicima (*T. Bokanić*, 1597). Osobit je pečat jadranskim gradovima dala renesansa fasadama mnogih kuća i palača sa skladno proporcioniranim i profiliranim portalima, prozorima, balkonima, vanjskim stubištima i trijemovima u dvorištu, reljefno ukrašenim umivaonicima i kaminima u unutrašnjosti, krunama cisterni, grbovima. Vrhunac renesansne kulture stanovanja dosegnut je u dubrovačkim ljetnikovcima. Očuvani na čitavu području Dubrovačke Republike, najčešće na morskoj obali, s karakterističnim L-tlocrtom (tzv. funkcionalna asimetrija — jednokratno stambeno krilo i prizemno gospodarsko, s terasom i kapelicom), ti se ljetnikovci odlikuju smišljenom organizacijom prostora i skladnim oblikovanjem. Dok samostanski klaustr omeđuje i odvaja zaštićeni prostor; u jezgri zdanja, Sorkochevićev ljetnikovac na Lapadu (1521), vrhunsko, klasično ostvarenje i simbol ladanjske arhitekture, nalik je klaustru što se rastvorio i zadire sa sva četiri kraka slobodno u okolni prostor; dva mu se krila otvaraju u prizemlju s trijemom s renesansnim arkadama, a treće ima ložu na katu povezanu s vanjskim stubište s perivojem, kao i terasa prednjeg krila. Nakon ranorenesansne regionalne ladanjske arhitekture L-tlocrta (Knežev dvor na Šipanu 1450) do sred. XVI. st. ljetnikovci visoke i kasne renesanse sažet će se u jedinstveni volumen i smiriti u simetriji. Tako ljetnikovac Natali-Skočibuhe u

TVRĐAVA MINČETA I ZIDINE U DUBROVNIKU

CRKVA-TVRĐAVA SV. MARIJE U VRBOSKOJ NA HVARU

